

Bănci populare și cooperative de credit din județul Treiscaune (1919-1940)

În fostul județ Treiscaune, la fel ca și în celelalte zone ale Transilvaniei, după înfăptuirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, și-au continuat activitatea o serie de bănci și cooperative de credit, înființate în cea de-a doua parte a secolului al XIX-lea. Încă de la constituirea lor, sub forma unor societăți cooperative de credit și economie, aveau ca obiective efectuarea unor operațiuni de credit, valorificarea economiilor membrilor, înlesnirea participării capitalului local la dezvoltarea comerțului, industrie și serviciilor în localitățile județului¹.

Legea asupra băncilor sătești din anul 1903 a creat cadrul juridic necesar înființării și extinderii unor instituții de credit în mediul rural, sub forma de societăți pe acțiuni, cu personalitate juridică. Scopul principal al băncilor și cooperativelor sătești era de a acorda credite și împrumuturi sub formă de ipotecă și amanet, pentru construirea de locuințe, cumpărarea de vite și unelte agricole. După unirea de la 1 decembrie 1918, prin legea de organizare a cooperației din 28 martie 1929, pentru sprijinirea financiară a băncilor populare și a celorlalte societăți cooperatiste s-a înființat, pe plan central, Banca centrală cooperatistă².

În depozitele Direcției Județene Covasna a Arhivelor Naționale se află fondurile arhivistice create de o parte din băncile și cooperativele de credit care au funcționat în fostul județ Treiscaune, sau informații referitoare la înființarea, funcționarea și lichidarea acestor instituții bancare, sau a unor sucursale, filiale ori agenții locale ale unor bănci centrale sau regionale.

Casa de economie „Ajutoare” S.A. Tg. Secuiesc. A fost prima unitate financiar-bancară din județul Treiscaune, înființată la data de 15 decembrie 1872. Din păcate, de la acest creator nu au mai rămas decât puține documente (registre cu inventarele detaliate și registrul bilanțului), din perioada 1928-1930³. Câteva informații disparate despre activitatea unității respective le regăsim în alte fonduri arhivistice. Astfel, prin încheierea nr. 1137/1938, Tribunalul Treiscaune „dispune înscrierea în lista membrilor din Consiliul de Administrație al Casei de Păstrare din Tg.

*Secuiesc a d-lui Dr. Nicolae Crăciun, avocat din Sf. Gheorghe, fost prefect al județului Treiscaune”*⁴. Încetarea activității unității este consemnată în Registrul Comerțului, din cadrul Camerei de Comerț și de Industrie Brașov care, pe baza deciziei nr. 261/1948 a Curții Superioare Bancare, solicită modificarea în registrul firmei, respectiv „*intrarea în lichidare a Casei de Păstrare Tg. Secuiesc, societate pe acțiuni, numindu-l ca lichidator pe domnul Gheorghe Melinte, casierul Băncii Naționale din Sft. Gheorghe*”⁵.

Casa de păstrare din Treiscaune S.A. Sfântu Gheorghe. A funcționat între anii 1876 și 1948. Documentele create conțin date interesante cu privire la viața economico-financiară a orașului Sf. Gheorghe, valoarea operațiunilor de credit și destinația lor, registrul cu acțiunile proprii ale societății, registrul jurnal cu împrumuturile făcute și debitorii, precum și documentele create de consiliul de administrație și de către adunarea generală a acționarilor⁶. Prin decizia nr. 260 din 4 iunie 1948 a Curții Superioare Bancare, s-a hotărât intrarea în lichidare a Casei de Păstrare Sf. Gheorghe, Societate pe Acțiuni, fiind numit ca lichidator Dimitrie V. Lefter, directorul Băncii Naționale din Sf. Gheorghe⁷.

Casa de păstrare din Regiunea păduroasă S.A. Baraolt. Instituția a fost înființată la 14 martie 1883, la adunarea generală de constituire participând 27 de acționari, cu un total de 482 de acțiuni. Unitatea menționată a funcționat și în perioada interbelică, încetându-și activitatea în anul 1947. În fondul arhivistic se păstrează o serie de documente precum: registrele și jurnalele generale, jurnalele și registrele de casă, registrul copiilor cambiilor, jurnal scadențar, registre și jurnale de depuneri, transpuneri și de prenotare a împrumuturilor, jurnalele de gestiune, registrele inventar, de control și auxiliare, procesele verbale ale adunărilor generale și ale consiliilor de administrație ș.a.⁸.

Casa de păstrare Brăduț, a funcționat între anii 1895 – 1947. De la această unitate se păstrează Registrele proceselor verbale ale adunărilor generale și ale conducerii instituției, jurnalul de casă, evidența depunerilor ș.a.⁹.

Banca populară „Alianța” Ghidfalău, a funcționat între anii 1903-1948. A fost membră a Federației „Alianța” a Cooperativelor economice și de credit, activitatea ei fiind axată pe acordare de împrumuturi sătenilor pentru cumpărare de animale de muncă, unelte agricole ș.a. În afara documentelor specifice unei bănci, fondul arhivistic creat de Banca populară „Alianța” Ghidfalău, mai cuprinde și alte documente, din care menționăm: ordine și instrucțiuni primite de la Alianța Cooperativelor de economie și credit cu sediul la Cluj, regulamentul de aplicare a Legii conversiunii, din anul 1934, statutul societății, procese verbale ale adunărilor generale, tabele cu membrii cooperativei ș.a. Consiliul de administrație al băncii, în ședința sa din 11 decembrie 1939 a hotărât ca banca să ofere creditorilor săi un fond de 50% plătit în numerar, fără dobândă, în timp de 17 ani, conform art. 52 din Legea pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane. Cel de-al doilea război mondial și evenimentele care i-au urmat au făcut inoperantă această hotărâre¹⁰.

Banca de credit S.A. Sf. Gheorghe. A funcționat între anii 1923-1947. S-a înființat din inițiativa unui grup de acționari din Sfântu Gheorghe, având un capital inițial de 2,5 milioane lei, divizat în 5000 de acțiuni la purtător, de câte 500 de lei fiecare¹¹. În anul 1926, banca și-a înființat o sucursală la Baraolt, iar în anul 1929 o altă sucursală la Miercurea-Ciuc și câte o agenție în Boroșneul Mare și Ozun (localități care la vremea respectivă erau sedii de plasă ale județului Treiscaune). Conform statutului Băncii, scopul urmărit era de a favoriza dezvoltarea comerțului, a industriilor și meseriilor, a agriculturii și a întreprinderilor de tot felul, precum și fructificarea de depuneri.

În darea de seamă a Consiliului de Administrație pe anul 1927, printre altele, se spune: *„Domnilor acționari, Prezentrându-Vă al V-lea bilanț avem satisfacția de a Vă raporta, că această instituție creată de D-voastră continuă a realiza un progres remarcabil. Este acest progres urmarea firească a precauțiunii și grijei ce s-a depus întru administrarea avutului D-voastră, între împrejurări economice-financiare destul de măștere. Nu mai puțin apreciabil este concursul moral și material al Onor Băncii Naționale și al Băncii Românești, care ne-au onorat prin admiterea la scont a portofoliului nostru, s-au interesat efectiv de aproape de gestiunea noastră pentru care*

aport prețios le revin viile noastre mulțumiri, pe care le transmitem cu această ocazie și Societății Naționale de Credit Industrial București, care de asemenea ne-a pus în situația de a putea acorda împrumuturi micilor industriași cu 12%. Datorită acestor stări factice în cursul anului 1927 plasamentul nostru aproape s-a dublat, iar activitatea noastră economico-bancară a îmbrăcat dimensiuni ample”. Interesantă este repartitia sumei din contul „profit și pierdere”, respectiv: 6% prim-dividente la 5000 acțiuni, 10% fond de rezervă, 10% consiliului de administrație, 5% consiliului de cenzori, 12 % gratificații pensionarilor, și tot atât pentru fondul de pensii, fondul pentru creanțe dubioase, al doilea dividend, iar restul să se raporteze pentru anul viitor¹².

Legea conversiunii a dat o grea lovitură băncii. Acționarii și-au pierdut capitalul, toate rezervele băncii au fost folosite pentru acoperirea pierderilor. La 19 august 1939 Banca de credit S.A. Sf. Gheorghe este nevoită să încheie o convenție cu Banca Națională a României pentru achitarea unor fonduri pentru deponenți și ceilalți creditori ai Băncii, anteriori conversiunii. Creditul bancar, deschis pe timp de 10 ani, era de 1.194.000 lei, iar drept garanții se luau acțiuni în gaj și se punea ipotecă pe imobilul Băncii. În anul 1947, Banca de credit în lichidare închiriază localul său Cooperativei „Lucrătorii” din Sf. Gheorghe¹³.

Banca Populară „Arpățaceană”, din Arpătac (Araci), județul Treiscaune, a fost înființată prin hotărârea Tribunalului Sf. Gheorghe nr. 795/1923. Scopul societății era *„de a înlesni creditul pentru membrii săi, procurându-le prin împrumuturi și sconare de polițe, capitalurile necesare pentru gospodăria, meseria sau comerțul lor, de a fructifica economiile lor și a înlesni aprovizionarea și dezvoltarea în comun, prin următoarele operațiuni: a primi spre fructificare economiile membrilor, a primi depunerile în același scop de la nesocietari, a contracta împrumuturi – cu autorizația Casei Centrale, dacă Banca va fi admisă a lucra cu aceasta-, a acorda împrumuturi atât membrilor cât și nesocietarilor, a sconta și resconta efecte comerciale, a procura societărilor articole de strictă necesitate, unelte, instrumente și mașini necesare gospodăriei sau practicării profesiunii lor, precum și de a înlesni desfacerea în comun a produselor lor, însă numai ca operațiuni în comision”*¹⁴.

Banca Comercială și Agricolă Sfântul Gheorghe. Inspectoratul Comercial Cluj, în 8 aprilie 1926, informează conducerea băncii amintite despre faptul că „*Ministerul de Industrie și Comerț, în urma avizului Comisiunii Speciale Economice pentru examinarea societăților prin deciziunea nr. 26356/926 a aprobat ca societatea anonimă «Banca Comercială și Agricolă» din Sfântul Gheorghe să funcționeze cu un capital de două milioane lei și să-și înregistreze firma la Tribunalul respectiv cu condițiunea însă de a introduce în statute următoarele completări: 1. 3/4 din membrii Consiliului de administrație să fie români; 2. 2/3 din acțiuni să fie date românilor; 3. Această proporție de capital și membrii în Consiliul de administrație se va menține permanent ori ce modificări s-ar aduce statutelor precum și în caz de sporiri de capital; 4. Transmiterea acțiunilor nu se poate face fără aprobarea Consiliului de administrație avizându-se despre aceasta și ministrul*”¹⁵.

Respectând aceste prevederi, componența membrilor fondatori, prevăzută în actul constitutiv era următoarea: Irimie Coveșan, Dr. Ioan Popa, Leon Daiciu, Maria Coveșan, Marioara dr. Popa, Traian Coveșan, Ioan Pârvu, Aron Coveșan, Irimie Coveșan jr. și Voicu Popa. Potrivit statutului, aprobat prin decizia Tribunalului Sfântul Gheorghe, scopul principal al Băncii era de a favoriza „*dezvoltarea comerțului, industriei și agriculturii*”¹⁶.

În extrasul din actul constitutiv și din statutele **Băncii populare „Viitorul Plugarilor”** din comuna Micfalău, jud. Treiscaune, din aprilie 1928, se prevede faptul că „*scopul societății este de a înlesni creditul pentru membrii ei și a fructifica economiile lor. Capitalul subscris la constituire era de 92.000 lei, iar Consiliul de administrație compus din 9 membrii*”¹⁷.

În baza Legii băncilor populare, Tribunalul Treiscaune, Secția Comercială, la data de 16 mai 1928, a aprobat înființarea **Băncii populare „Hăghigeană”**, în comuna Hăghig, care avea ca scop „*înlesnirea și sprijinirea membrilor în dezvoltarea agriculturii etc.*”. Capitalul subscris era de 123.000 lei, „*din care s-a vărsat 25.500, urmând ca restul să se verse treptat*”¹⁸.

Delegatul adunării generale de constituire a „**Băncii Populare Zagon**”, în vederea obținerii statutului legal de persoană juridică, a fost preotul ortodox Ioan Ciora, la data de

18 iunie 1828¹⁹.

Deși comuna Zagon, din punct de vedere al compoziției demografice, este o comună etnic mixtă, structura populației la recensământul din anul 1910, fiind de 2652 români și 6619 maghiari (împreună cu satul Păpăuți)²⁰, totuși Banca Populară Zagon, s-a constituit exclusiv din etnici români. Din totalul celor 62 de acționari, 52 erau bărbați și 10 femei. După statutul profesional, compoziția acestora era următoarea: 2 preoți, 5 învățători, 1 inginer silvic, 1 brigadier silvic și 1 muncitor „*exploatare pădure*”, 1 șef de post, 1 negustor și ceilalți „*muncitori agricoli*”. Din primul consiliu de administrație au făcut parte următoarele persoane: Ioan Ciora, preot, președinte, Dobre N. Constantinescu, învățător, directorul școlii din localitate, vicepreședinte, Nicolae Mogoș, Simion Gavrilă, Zaharia Olteanu, Vasile Săuleanu, Ioan Gabor, Alexe Sofron Precup și Irimie Mogoș. Comisia de cenzori era condusă de inginerul silvic Nicolae Gotea²¹.

Potrivit Statutului „**Băncii Populare Zagon. Societate Cooperativă de credit și economie**”, adoptat în 16 martie 1930, scopul societății, înscris în capitolul I Înființare. Sediul. Scopul și durata societății era „*să înlesnească creditul de care au nevoie asociații, procurându-le prin împrumuturi sau scontare de polițe fondurile necesare pentru gospodăria, meseria sau comerțul lor, să le primească economiile, să facă orice operațiuni de bancă și comision în folosul acestora, să sădească între asociați spiritul de solidaritate și prevedere și să contribuie la răspândirea culturii în masele populației prin toate mijloacele potrivite acestui scop*”.

Capitolul II Asociați. Datorii. Drepturi, are câteva prevederi interesante referitoare la obținerea calității de asociat. Astfel, puteau fi asociați locuitorii majori din comuna Zagon și satul Păpăuți, județul Treiscaune, care nu fac parte dintr-o altă cooperativă cu același obiect. Femeile măritate nu se puteau înscrie în societate fără autorizația soților. Nu puteau fi primiți nici „*faliții, interzișii, și cei puși sub consiliul judiciar, cei condamnați pentru crime sau delict de fals, delapidare înșelăciune, mită, furt și abuz de încredere*”. Cei condamnați pentru furt și abuz de încredere, puteau fi totuși primiți în cooperativă, după trecerea a 10 ani de la executarea pedepsei „*dacă nu au mai fost pedepsiți pentru astfel de delict, însă cu aprobarea adunării generale a cooperativei luată cu majoritatea*”.

de 2/3". Cei care nu știu carte – se preciza în documentul menționat, vor „semna declarația prin punere de deget, în fața a doi asociați, care vor semna și certifica că i-au comunicat cuprinsul statutelor cooperativei”. Capitolul III reglementa Capitalul social, capitolul IV Operațiunile societății, capitolul V „Organele societății”, respectiv adunarea generală, consiliul de administrație și cenzorii, capitolul VI Bilanț. Buget. Excedente și fonduri colective, iar capitolul VII Modificarea statutelor. Fuziune. Disolvare²².

La adunarea generală desfășurată în data de 5 august 1934, după epuizarea tuturor punctelor de pe ordinea de zi, se face precizarea conform căreia „adunarea delegă a reprezenta unitatea noastră, la adunarea generală a Uniunii sau Băncii centrale cooperative pe Banca populară Arpățeanca” din Araci, iar „asupra legii conversiunii, adunarea hotărăște a se aplica întocmai legea”. Referitor la această ultimă problemă, la adunarea generală, din 1935, intervine o nuanțare, în sensul că „asupra chestiunilor conversiunii, adunarea hotărăște ca să se aplice reducerile ce se vor putea la deponenți și societari”²³.

La cererea firmei **Banca Poporală Brașoveana S.A.** din Brașov, din 13 august 1929, Camera de Comerț și Industrie Brașov, avizează favorabil înscrierea în registrul firmelor sociale de pe lângă Tribunalul Treiscaune a sucursalei din Baraolt a băncii amintite. Din dosarul prezentat la Tribunal pentru obținerea personalității juridice, rezultă că filiala respectivă s-a înființat în urma fuzionării băncii brașovene cu Casa de Păstrare S.A. Baraolt²⁴. În 21 decembrie 1931, în numele conducerii băncii, „subsemației Simay Gero ca președintele și Joo Gyozo ca directorul Băncii Poporale Brașoveana S.A. din Brașov, cu onoare anunță că direcțiunea Institutului a hotărât sistarea și radierea sucursalei din Baraolt”²⁵.

Prin încheierea Tribunalului Sf. Gheorghe, Secția Comercială, din 28 iulie 1930, s-a „ordonat înregistrarea în registrul comercial al firmelor colective a ”Sucursalei Firmei Banca Poporală Brașoveană Soc. pe Acții din Brașov în comuna Ozun”²⁶. În decembrie 1931, conducerea centrală a băncii a solicitat „sistarca și radierea” sucursalei din Ozun²⁷.

„Expositura” Belini a Băncii Poporale Brașoveana Societate pe Acțiuni din Brașov, la puțin timp după înregistrare și-a sistat activitatea, cu precizarea „că toate activele și

pasivele, drepturile și obligațiunile sau conțopit în cele ale așezământului principal”²⁸.

Lista societăților **Băncii Populare** din Lunga, la 31 decembrie 1931, cuprindea 151 de membri²⁹.

Banca populară din Brețcu, care funcționa din 1930, avea în 1938, ca președinte al adunării generale pe Ioan V. Fenechiu, iar ca secretar pe Gheorghe G. Tărlungeanu³⁰.

În județ au funcționat un mare număr de cooperative de credit. Majoritatea au fost înființate și au activat, înainte de 1 decembrie 1918, continuându-și existența prin reorganizarea și înregistrarea conform legislației românești. La Direcția Județeană Covasna a Arhivelor Naționale, se găsesc documente despre majoritatea dintre acestea, după cum urmează:

Cooperativa de credit Aita Mare și-a început activitatea la data de 7 septembrie 1899, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931³¹.

Cooperativa de credit Aita Seacă și-a început activitatea la data de 29 august 1911, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931³².

Cooperativa de credit Aita Medie și-a început activitatea la data de 18 februarie 1912, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931³³.

Cooperativa de credit Bățanii Mari și-a început activitatea la data de 30 decembrie 1904, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931³⁴.

Cooperativa de credit Bicfalău și-a început activitatea la data de 14 februarie 1912, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931³⁵. De la această cooperativă se păstrează doar un Regstru de casă, din perioada 1928-1930³⁶.

Cooperativa de credit Chepeț (azi, Căpeni) și-a început activitatea la data de 14 mai 1902, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931³⁷.

Cooperativa de credit Calnic și-a început activitatea la data de 21 septembrie 1899, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931³⁸.

Cooperativa de credit Cernatul de Jos și-a început activitatea la data de 26 septembrie 1901, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931³⁹.

Cooperativa de credit Dalnic și-a început activitatea la data de 13 iunie 1901 și s-a înregistrat la Registrul Comerțului în 29 decembrie 1931, adăugând la statut preve-

derea că este membră a „*Alianței cooperativei de economie și credit*” și faptul că scopul cooperativei îl constituie „*îmbunătățirea stării materiale a membrilor ei, pentru satisfacerea trebuințelor lor de credit și afaceri comerciale prin procurări comune și mijlociri*”⁴⁰.

Cooperativa de credit Ghelița și-a început activitatea la data de 21 decembrie 1906 și s-a înregistrat la Registrul Comerțului în 13 noiembrie 1931. Camera de Comerț și Industrie Târgu Mureș remite actele cooperativei Tribunalului județului Treiscaune, deoarece „*Oficiul nostru nu mai are nevoie de aceste acte, întrucât publicitatea actelor cooperativei neînscrise la judecătorii se va face tot în registru Tribunalului unde ele au fost înscrise și în care registru se vor trece toate actele necesare a fi făcute publice, întocmai așa, cum s-a făcut în trecut*”⁴¹.

Cooperativa de credit Ghidfalău și-a început activitatea la data de 29 septembrie 1909, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931⁴².

Cooperativa de credit Lemnia și-a început activitatea la data de 1 iunie 1916, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931⁴³.

Cooperativa de credit din Lunga, înregistrată la tribunal în 1915, s-a înscris la Oficiul Registrului Comerțului în noiembrie 1931, înregistrând la Tribunalul Treiscaune, modificările intervenite în componența membrilor săi, pe parcursul activității⁴⁴. În fondul Cooperativa de credit Lunga, se păstrează câteva documente din perioada 1920 – 1947, respectiv registrele cu procesele verbale ale adunărilor generale și ale consiliului de conducere, livrete de membru și livrete de depunere⁴⁵.

Cooperativa de credit Malnaș și-a început activitatea la data de 15 aprilie 1916, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931⁴⁶.

Cooperativa de credit Mărcușa și-a început activitatea la data de 26 martie 1925, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 13 noiembrie 1931⁴⁷.

Cooperativa de credit Micfalău și-a început activitatea la data de 15 septembrie 1914, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931⁴⁸.

Cooperativa de credit Păpăuți și-a început activitatea la data de 7 mai 1895, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931⁴⁹.

La Comolău-Reci, în anul 1935, funcționa **Cooperativa de credit și economii „Camilus”**. La data de 19 iulie 1935, primarul și notarul comunei Reci, confirmau „*că data ținerii adunării generale a Cooperativei de credit și economii «Camilus» din Comolău, a fost adusă la cunoștința populației din această comună, prin afișarea convocatorului în pretoriu primăriei comunale și publicarea în comună cu grai viu*”⁵⁰.

Cooperativa de credit Turia și-a început activitatea în 1916, deși era înregistrată la tribunal din 30 martie 1904, iar la Registrul Comerțului s-a înregistrat în 11 noiembrie 1931⁵¹.

În fondul **Cooperativa de credit Valea Crișului** se păstrează doar un registru de procese verbale ale direcțiunii, din perioada 1931-1948⁵².

Cooperative de credit, membre ale Alianței Cooperativei de Economie și Credit, au mai funcționat la Brețcu, Moacșa și Ormeniș. La Tg. Secuiesc a funcționat **Societatea cooperativă „Chezdi”** din Tg. Secuiesc, iar la Poiana Sărată, **Banca populară „Oituzul”**⁵³.

Prin grija Centralei Cooperative de Îndrumare, Organizare și Control, au fost tipărite statute – cadru pentru „*Bănci populare – societăți cooperativă de credit și economie*” și procese-verbale ale adunărilor generale de constituire⁵⁴.

În anul 1931, la puțin timp după înființare, în concordanță cu hotărârea Consiliului de Administrație, s-a solicitat desființarea agenției din Boroșneul Mare a **Casei Generale de Economii din Brașov**⁵⁵. După 2 ani, în anul 1933, conducerea Casei Generale de Economii din Brașov, solicită „*ștergerea din registrul firmelor a Agenției din Covasna, desființată pe ziua de 1 Aprilie 1933*”. Instituția amintită a mai avut agenții și în Sf. Gheorghe și Tg. Secuiesc⁵⁶.

Banca Generală de Economii din Sibiu și Brașov, „*rezultată din fuziunea Băncii Generale de Economii din Sibiu, fondată în 1841 și a Casei Generale de Păstrare din Brașov, fondată în 1836, societate pe acțiuni cu durată nelimitată cu sediul în Sibiu*”, în anul 1946, și-a deschis o agenție la Tg. Secuiesc⁵⁷.

Menționăm faptul că, deși nu a avut o filială în județul Treiscaune, cunoscuta **Bancă „Albina”**, era prezentă în zonă, prin intermediul parohiilor ortodoxe, care erau arondate la filiala Brașov a băncii amintite. Afلام astfel că, încă în anul 1894, preotul Dionisie Nistor

din Arpatak (azi Araci, jud. Covasna) era înștiințat printr-o circulară de următoarea situație: „*Deoarece unii din domnii bărbați de încredere ai noștri, cu desconsiderarea circularelor noastre de la 23 Iunie 1894 Nr. 6057 și din 14 septembrie a.c. Nr. 8478, totuși continuă a ne înainta cereri de nouă împrumuturi cambiale, fără a le motiva și de acelea, care nu se replătesc total la scadență după șase luni, ne vedem îndemnați a Vă amintim din nou cercularele noastre anterioare mai sus citate și a declara, că ele nu sunt revocate și că orice cerere nouă ce ni se va înainta, până la alte dispoziții din partea noastră, va fi respinsă fără excepțiune. Cu toată stima, «Albina», institut de credit și economii, filiala Brașov*”⁵⁸.

Dintr-o încheiere a Tribunalului Treiscaune din 27 mai 1936, rezultă că la acea dată în Sf. Gheorghe funcționa o agenție a **Băncii Naționale a României**, a cărui director era Vasile Gh. Manolescu, născut la 25 decembrie 1897, la Tg. Jiu⁵⁹. Agenția din Sfântu Gheorghe a Băncii Naționale, a fost înregistrată în 30 decembrie 1931, având sediul în strada General Moșoiu nr. 8, fiind condusă de „*agentul-delegat*” Ioan Cimpu⁶⁰.

În anul 1946 au fost reactivate sucursalele și agențiile din Sf. Gheorghe, Tg. Secuiesc și Covasna. Conducerea Agenției Sf. Gheorghe a Băncii Naționale a României, era formată din: Feneșan D. Ioan - director, Bălan P. Ioan - contabil și Hașdeu P. Andrei - locțiitor casier⁶¹.

Banca Transilvania. Societate pe Acțiuni din Cluj, în anul 1925, a înființat Sucursala Tg. Secuiesc. Banca respectivă, reprezentată în justiție de către directorul unității Toth Balazs, s-a judecat ani de zile cu dr. Lukacs Vilmos, avocat din Tg. Secuiesc, fost jurist consult al instituției⁶².

Sucursala din Sf. Gheorghe a **S.A. Casa de Economie Agrară Târgu-Mureș**, condusă de Aladar Gardos, a fost înmatriculată la data de 28 octombrie 1931, iar cea din Tg. Secuiesc, deschisă la aceeași dată, avea în fruntea sa pe Blasiu Miklos⁶³.

În Registrul analitic al firmelor sociale din județul Treiscaune, vol.I/1931, mai sunt menționate următoarele unități bancare: **Casa de Păstrare din Sepși Arcuș S.A.**, înființată în iulie 1892, având ca obiectiv „*afaceri bancare*”; **Casa de Credit a agricultorilor din județul Treiscaune**, înființată la data de 18 august 1918; **Banca de Credit pentru Covasna și Regiune S.A.**, înființată la data de 18 august 1927,

având ca obiectiv „*afaceri bancare și casă de păstrare*”; **Banca pentru circulația mărfurilor S.A.** - sucursala Covasna, înregistrată la Registrul comerțului, la data de 2 XII 1931, având ca obiectiv „*tranzacții bancare*”⁶⁴. Este posibil ca cercetările viitoare să pună în evidență și alte bănci populare și cooperative de credit care au funcționat în fostul județ Treiscaune, dar cele mai importante sunt cele consemnate în documentele consemnate în prezentul studiu.

Din informațiile prezentate rezultă că, în perioada interbelică, în fostul județ Treiscaune a existat o rețea funcțională de bănci populare și cooperative de credit, inclusiv filiale și agenții ale unor bănci cu acoperire națională și regională. Majoritatea „*societăților de păstrare*” și a cooperativelor de credit din fostul județ Treiscaune au fost înființate la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX. Cele înființate înainte de 1 Decembrie 1918, și-au continuat activitatea și în perioada interbelică, după reorganizarea lor pe baza legislației românești.

În perioada interbelică a sec. XX, în majoritatea localităților județului exista o emulație, o viață comunitară instituționalizată, o preocupare pentru prosperitate individuală. În mediul rural, această stare de lucruri s-a accentuat, în urma aplicării reformei agrare din anul 1923. Potrivit statutelor adoptate, scopul principal al tuturor băncilor populare și al cooperativelor de credit era de a asigura „*fondurile necesare pentru gospodăria, meseria sau comerțul membrilor sau asociațiilor*”, dar nu lipsesc și obiective precum „*răspândirea culturii în masele populație, în mod deosebit prin implicarea intelectualității locale, a preoților și învățătorilor*”. Toate cooperativele de credit erau membre ale Alianței Cooperativelor de Economie și Credit.

Semnificativă este și simbolistica unor denumiri precum „**Alianța**”, „**Concordia**”, „**Furnica**” ș.a. Deși toate unitățile bancare și cooperativele de credit erau organizate și funcționau pe baza principiilor economiei de piață, în organizarea și activitatea unora dintre acestea nu lipsea criteriul etnic. La fel ca și celelalte unități similare din țară, activitatea băncilor populare și a cooperativelor de credit din fostul județ Treiscaune a fost influențată negativ de efectele crizei economice.

Activitatea lor a fost în mod brutal întreruptă de modificările teritoriale intervenite în urma Dictatului de la Viena. După terminarea celui de-al doilea război mondial și reinstau-

rarea administrației românești în zonă, o bună parte din băncile populare și cooperativele de credit, și-au reluat activitatea încercând să-și adapteze modul de operare, la noul climat social-politic și economic. Din păcate, majori-

tatea nu au putut supraviețui sistemului etatist al noului regim comunist, încheindu-și activitatea, unele dintre ele după aproape un secol de existență.

Ioan Lăcătușu

Note

1. *Îndrumător în Arhivele Naționale Direcția Județeană Covasna*, mms, p. 242
2. *Ibidem*, pp. 242- 243
3. ANDJ Covasna, *fond Casa de Economie "Ajutoare" S.A.*, Tg. Secuiesc, inventar 49
4. ANDJ Covasna, *fond Tribunalul Treiscaune*, dos. 901, p. 10
5. ANDJ Covasna, *fond Camera de Comerț și Industrie*, inv. 3, dos. 31, p. 38
6. ANDJ Covasna, *fond Casa de păstrare din Treiscaune S.A.*, Sfântu Gheorghe, inv. 37
7. ANDJ Covasna, *fond Camera de Comerț și Industrie*, inv. 3, dos. 54, p. 4
8. ANDJ Covasna, *fond Casa de păstrare din Regiunea păduroasă S.A.*, Baraolt, inv. 20 și dos. 334, p. 1
9. ANDJ Covasna, *fond 106 Casa de păstrare Brăduț*, inv. 38
10. ANDJ Covasna, *fond Banca populară "Alianța"*, Ghidfalău, inv. 38 și dos. 55, p. 5
11. ANDJ Covasna, *fond Banca de credit S.A.*, Sfântu Gheorghe, dos. 1, p. 1
12. ANDJ Covasna, *fond citat*, dos. 1, p. 19-20
13. ANDJ Covasna, *fond citat*, dos. 1, p. 127-130
14. ANDJ Covasna, *fond Tribunalul Treiscaune*, dos. 843, p. 1
15. ANDJ Covasna, *fond citat*, dos. 865, p. 2
16. ANDJ Covasna, *fond citat*, dos. 1, pp. 6-7
17. ANDJ Covasna, *fond citat*, dos. 879, pp. 2-3
18. ANDJ Covasna, *fond citat*, dos. 880, p. 2
19. ANDJ Covasna, *fond citat*, dos. 881, p. 1
20. VARGA, E. ARPAD, *Erdely etnikai es felekeyeti statisztikaja. I Kovaszna, Harghita es Maros megye nepszamlalasi adatok 1850-1992 kozott (Statistica etnică și confesională a Ardealului. Vol. I Covasna, Harghita și Mureș, datele recensămintelor dintre 1850-1992)*, Miercurea-Ciuc, 1998, p. 252
21. ANDJ Covasna, *fond Tribunalul Treiscaune*, dos. 881, pp. 38-39
22. ANDJ Covasna, *fond citat*, pp. 11-41
23. ANDJ Covasna, *fond citat*, pp. 76-79
24. ANDJ Covasna, *fond citat*, dos. 886, pp. 8-11
25. ANDJ Covasna, *fond Camera de Comerț și Industrie*, inv. 3, dos. 16, p. 6
26. ANDJ Covasna, *fond Tribunalul Treiscaune*, dos. 888, p. 1.
27. ANDJ Covasna, *fond Camera de Comerț și Industrie*, inv. 3, dos. 17, p. 4
28. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 5, p. 2
29. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 889, p. 60
30. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 908, p. 67
31. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 57, p. 1
32. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 55, p. 1
33. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 86, p. 1
34. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 59, p. 1
35. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 57, p. 1
36. ANDJ Covasna, *fond 391 Cooperativa de credit Bicfalău*, inv. 38
37. ANDJ Covasna, *fond Camera de Comerț și Industrie*, inv. 3, dos. 63, p. 1
38. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 64, p. 1
39. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 74, p. 1
40. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 43, p. 1
41. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 45, p. 3
42. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 56, p. 1
43. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 65, p. 1
44. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 46, p. 3
45. ANDJ Covasna, *fondul 389, Cooperativa de credit Lunga*, inv. 38
46. ANDJ Covasna, *fond Camera de Comerț și Industrie*, inv. 3, dos. 57, p. 1
47. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 48, p. 1
48. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 53, p. 1
49. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 58, p. 1
50. ANDJ Covasna, *fond Tribunalul Treiscaune*, dos. nr 894, p. 2
51. ANDJ Covasna, *fond Camera de Comerț și Industrie*, inv. 3, dos. 89, p. 1
52. ANDJ Covasna, *fondul 390, Cooperativa de credit Valea Crișului*, inv. 38
53. ANDJ Covasna, *fond Tribunalul Treiscaune*, dos. no. 908, p. 25-27
54. ANDJ Covasna, *fond citat*, dos. 908, pp. 108-101
55. ANDJ Covasna, *fond Camera de Comerț și Industrie*, inv. 3, dos. 3, p. 8
56. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 5, p. 9
57. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 4, p. 1
58. Arhiva Centrului Eclesiastic de Documentare "Mitropolit Nicolae Colan", Sf. Gheorghe, *fond Aurel Nistor*, dos. 10, p. 1
59. ANDJ Covasna, *fond Tribunalul Treiscaune*, dos. 885, p. 1.
60. ANDJ Covasna, *fond Camera de Comerț și Industrie*, inv. 3, dos. 32, p. 37.
61. ANDJ Covasna, *fond citat*, inv. 3, dos. 32, p. 76
62. ANDJ Covasna, *fond 137, Judecătoria Mixtă Tg. Secuiesc*, dos. 2, p. 2
63. ANDJ Covasna, *fond Camera de Comerț și Industrie*, inv. 3, dos. 49-50, p. 1
64. ANDJ Covasna, *fond citat*, dos. 2416, pp. 19-56.

Abstract

People's Banks and Loan Co-operative Societies from Treiscaune County (1919-1940)

In the former Treiscaune County, alike in other areas of Transylvania, a series of banks and loan co-operative societies, founded in the second half of the 19th century, have continued their activity after the 1st of December 1918, when the Great Union of Romania took place. Since their constitution, under the form of economic and loan co-operative societies, they had as main objectives loan operations, the capitalization of members' savings, and facilitation of the participation of local capital to the trade, industry and local services development, in the localities of the county. In the depots of the National Archives of Covasna County one can find the archive fund created, on the one hand, by the banks and loan co-operative societies that functioned in the former Treiscaune County, containing information about their foundation, functioning and liquidation, and, on the other hand, by the braches or local agencies of central or regional banks. The information related to all these people's banks and loan co-operative societies are presented in this article.

The activity of all these co-operative societies and banks was brutally interrupted of the territorial modifications which were the result of the Dictate from Vienna. After the Second World War ended and the Romanian administration was restored in the area, a great part of the people's banks and loan co-operative societies resumed their activity, trying to adapt to the new social, political and economical climate. Unfortunately, most of these institutions couldn't survive the new State system of the communist regime, ending their activity, some of them after functioning for more than one century.